

26.06.2026

**LAUSUNTO VALTAKUNNALLISTEN ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEIDEN TARKISTUKSESTA
(VN/14828/2026)**

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta.

Toteutettava kohdennettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tarkistus perustuu valtioneuvoston kehysriihessä tehtyyn linjaukseen, jonka mukaan energiajärjestelmän toimintavarmuutta vahvistetaan lisäämällä säätövoiman ja energian varastoinnin edellytyksiä tukevia velvoitteita valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. MTK tunnistaa VAT:ien tarkistuksen perustuvan erityisesti pumppuvoimalaitoksien edistämiseen.

Samaan aikaan, kun valmistellaan VAT-tarkistusta, on alueidenkäyttölain uudistus (HE 70/2026 vp) eduskunnan käsittelyssä. MTK huomauttaa, että alueidenkäyttölain uudistuksessa ei ole erillistä siirtymäsäännöstä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteita koskevien säännösten soveltamisesta. MTK:n mielestä nyt toteutettava VAT-tarkistus on perusteltua toteuttaa uudistettavan alueidenkäyttölain sääntelyä noudattaen, koska on epäselvää milloin uudistettu alueidenkäyttölaki astuu voimaan ja millaisella aikataululla valtioneuvosto tekee päätöksen VAT-tarkistuksesta. On mahdollista, että uudistettu alueidenkäyttölaki astuu voimaan ennen kuin valtioneuvosto tekee päätöksen VAT- tarkistuksesta.

Edellä kuvattuun viitaten, antaa uudistettavan alueidenkäyttölain (HE 70/2026) 19§ (valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelu ja niistä päättäminen) hyvät ohjenuorat toteuttavalle valmistelulle. Tältä osin MTK korostaa 19.6§:ää, jonka mukaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita valmisteltaessa on niiden vaikutukset selvitettävä ja arvioitava. Vaikutustenselvittäminen ei ole pelkästään ympäristövaikutuksien selvittämistä. MTK edellyttää omaisuuden suoja-arviointia, koska valtiolla on myös pakkokeinomahdollisuus VAT:ien edistämiseksi ja tarkistuksen kohdennus on pääosin markkinaehtoisissa hankkeissa.

MTK korostaa, että erilaisia energian tuotantolaitoksia (esim. tuuli- ja aurinkovoima), säätövoimalaitoksia (esim. pumppuvoimalat) sekä varastointiratkaisuja (esim. akkukontit) ei voida sijoittaa ja rakentaa pakkokeinoin ohi maanomistajan suostumuksen. Edellä kuvatut hankkeet sijoittuvat markkinaehtoisesti vapaaehtoisin maakauppa- tai maanvuokrasopimuksin. Vallitsevaa sopimusmenettelyä ja markkinaehtoisuutta ei tule vaarantaa tai heikentää, sillä pakkomenettelyt hyvin todennäköisesti vähentäisivät hankkeiden sosiaalista hyväksyttävyyttä, joka puolestaan lisäisi hankkeiden alueellista vastustusta ja valituksia.

MTK edellyttää nyt toteutettavassa VAT-tarkistuksessa ja sen valmistelussa selvennettävän reunaehjoja voimassa olevan alueidenkäyttölain 178§:n mukaisen määräyksen antamiseksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamiseksi (uudistettavassa alueidenkäyttölaisissa 104§). MTK:n mielestä näin voimakkaalle valtion ohjaukselle ei pidä olla edellytyksiä tilanteessa, jossa VAT:ien mukaisella hankkeella ei ole omistus- tai hallintaoikeutta hankkeen toteuttamiseksi.

VAT tarkistuksessa on MTK:n mielestä tuotava esille mihin strategiaan ja strategialinjaukseen tuleva VAT perustuu. VAT:ien tulee tukea olemassa olevia strategisia linjauksia, yhtenäisyys luo ennakoitavuutta ja selkeyttä toimintaympäristöön. Mikäli ei ole olemassa selkeää strategista kirjausta, niin VAT linjauksissa

tulee käyttää erityistä harkintaa. Lisäksi VAT tarkistuksessa on syytä tunnistaa energian tuotantoa, siirtoa ja varastointia ohjaava ja säätelevä lainsäädäntö sekä esimerkiksi lausunnoilla oleva vetymarkkinalaki. Linkitykset sektorikohtaiseen lainsäädäntöön tulee olla selkeä ja tuoda esille VAT tarkistuksessa.

MTK pitää tarpeellisena, että valmistelussa osallistetaan Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:n lisäksi alueellisia MTK liittoja sekä metsänhoitoyhdistyksiä. Alueellisten MTK liittojen ja metsänhoitoyhdistyksien osallistaminen tärkeää paikallisvaikutuksien tunnistamisessa.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kohdennetussa tarkistuksessa MTK edellyttää huomioitavan seuraavia tavoitteita;

Energiaverkot

Voimassa olevassa VAT:ssa on kirjattuna; ”Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.”, mitä MTK pitää tarkoituksen mukaisena säilyttää, mutta tarkennettuna. Nykymuotoinen kirjaus on johtanut voimajohtojen rakentamiseen rinnakkaislinjoina, jolloin kumulatiivinen haitta kasvaa. Voimalinjarakentamista tulee kehittää ja rakentaa ennenkaikkea samaan pylväisiin päällekkäin ja tähän suuntaan toimijoita tulee ohjata.

Sähkönsiirron voimajohtojen sijoittamisessa maanomistajien todelliset vaikutusmahdollisuudet ovat täysin riippuvaisia voimalinjan omistajan toiminnasta, koska voimalinjalle tarvittava käyttöoikeus lunastetaan aina lunastuslain mukaisessa lunastusmenettelyssä, vaikka osapuolet sopisivat sijoittamisesta. Järjestelmä tukee ja mahdollistaa maanomistajien näkemyksien ja mielipiteiden sivuuttamisen, minkä takia sijoittamisen periaatteisiin on tarve ottaa laajemmin kantaa VAT:eissa.

- Sähkönsiirron voimajohtojen (ja pylväiden) sekä vety- ja maakaasusiirtoputkien sijoittamisessa reitti- ja toteutustapavalinnassa ensisijainen sijoituspaikka on valtion ja kuntien omistamilla maa-alueilla.
- Sähkönsiirron voimajohtojen (ja pylväiden) sekä vety- ja maakaasusiirtoputkien sijoittamisessa reitti- ja toteutustapavalinnassa painotetaan maa- ja metsätalouselinkeinoille haittojen ja vahinkojen minimoimista. Esimerkiksi voimalinjapylväiltä edellytetään ns. peltopylvästä ja vety- ja maakaasuputket sijoitetaan niin syväälle etteivät ne aiheuta mitään haittaa normaalille maa- ja metsätalouselinkeinolle.
- Energiantuotanto- ja energiansäätövoimahankkeiden sähkönsiirto toteutetaan ensisijaisesti yhteislinja- ja pylväsratkaisuin hyödyntäen olemassa olevia johtokäytäviä. Voimalinjarakentamista olemassa olevien johtokäytävien yhteydessä tulee ensisijaisesti rakentaa ylöspäin samaan pylvääseen eikä rinnakkaislinjana viereen kumulatiivisten haittojen välttämiseksi.
- Sähkönsiirron voimalinja- ja jakeluverkkohankkeet tulee toteuttaa ensisijaisesti maakaapelointeina aina kun se on mahdollista.

Lisäksi energian siirtohankkeiden toteutuksen epävarmuus on syytä huomioida VAT:eissa maanomistajien omaisuuden suojan turvaamiseksi. Epävarmojen hankkeiden kaavamerkinnot rajoittavat maanomistajan omia mahdollisuuksia kehittää kiinteistöä sekä laskevat kiinteistön arvoa sellaisen hankkeen vuoksi, joka ei koskaan välttämättä edes toteudu. Maanomistaja on oikeutettu korvauksiin vasta energiasiirtohankkeen toteutuessa, jolloin kaavalla osoitettu reittivalinta aiheuttaa korvauksetonta käytönrajoitusta kunnes hanke toteutuu tai raukeaa.

- Energiaverkkohanke, jonka toteutuminen on epävarmaa, koska sillä ei ole varmistettua rahoitusta, investointipäätöstä ja toteutusaikataulua, ei tule osoittaa maakuntakaavassa, vaikka energiaverkkohanke olisi valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä.

Uusiutuva energia

Voimassa olevassa VAT:ssa on tunnistettu tuulivoima yhtenä energiantuotantomuotona. Teollinen aurinkovoimatuotanto on lähtenyt yleistymään kuluvaan VAT-kauden aikana, minkä MTK huomioisi VAT:issa. Lisäksi MTK nostaisi biokaasutuotannon edistettäväksi energiantuotantomuodoksi, koska valtioneuvosto päätti kevään 2026 kehysriihessä biokaasutuotannon vahvistamisesta.

- Aurinkovoimaa sijoitetaan ensisijaisesti lähelle kulutus- ja energiaverkkopisteitä.
- Biokaasulaitoksia sijoitetaan tasaisesti koko maahan.

Säätövoima ja energian varastointi

MTK:n tiedon mukaan vireillä olevat pumppuvoimalahankkeet sijoittuvat ja tukeutuvat saman vesistön läheisyyteen (Kemijärvi). Saman tiedon mukaan pumppuvoimahankkeet ovat sopineet hankkeen sijoittamisesta maanomistajien kanssa ja sopimuksellinen peitto vaihtelee hankkeittain. MTK tunnistaa säätövoiman ja pumppuvoimalaitoksien tarpeellisuuden yhteiskunnalle. MTK ei kuitenkaan pidä hyväksyttävänä, mikäli valtio alkaisi VAT:ien ja sen pakkokeinojen kautta määrittelemään mikä markkinalähtöinen hanke toteutetaan ja mikä ei samalla vesistöalueella.

Sijoittamisen markkinalähtöisyyttä ei saa vaarantaa VAT:eilla. Lisäksi VAT:eilla tai siihen perustuviin valtion pakkokeinoin ei saa sisältyä määräystä, jolla kuntia ohjataan tai kannustetaan hankkimaan pumppuvoimalaitokselle tarvittavat maa-alat omistukseensa pakkokeinoin lunastamalla maat maanomistajilta.

MTK edellyttää selkeyttä ja tarkkarajaisuutta energian säätövoiman ja energianvarastoinnin valtakunnallisilta alueidenkäyttötavoitteilta. Mahdolliset epäselvät kirjaukset ja tilanteet tulee tulkita maanomistajamyönteisesti.

Helsingissä 26.06.2026

Juho Ikonen
Maankäytön asiantuntija

Leena Kristeri
Elinvoimajohtaja